

SEJM
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
X kadencja
Prezes Rady Ministrów
DSP.WPP.0640.77.2025

Warszawa, 14 kwietnia 2026 r.

Pan
Włodzimierz Czarzasty
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowny Panie Marszałku,

przekazuję przyjęte przez **Radę Ministrów** stanowisko w sprawie poselskiego projektu ustawy

**- o zmianie ustawy o wspieraniu rodziny
i systemie pieczy zastępczej (druk nr 1456).**

Jednocześnie informuję, że Rada Ministrów upoważniła Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej do prezentowania stanowiska Rządu w tej sprawie w toku prac parlamentarnych.

Z wyrazami szacunku

Donald Tusk

/podpisano kwalifikowanym podpisem elektronicznym/

Tłoczono z polecenia Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej

Stanowisko Rządu wobec poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (druk sejmowy nr 1456)

W projektowanej ustawie o zmianie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (druk sejmowy nr 1456) proponowane zmiany obejmują zmianę brzmienia art. 35 ust. 2 oraz dodanie art. 35a.

Zgodnie z obowiązującym brzmieniem art. 35 ust. 2 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz.U. z 2025 r. poz. 49 z późn.zm.; dalej: ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej) w przypadku pilnej konieczności, na wniosek lub za zgodą rodziców dziecka, możliwe jest umieszczenie dziecka w rodzinnej pieczy zastępczej na podstawie umowy zawartej między rodziną zastępczą lub prowadzącym rodzinny dom dziecka a starostą właściwym ze względu na miejsce zamieszkania tej rodziny lub miejsce prowadzenia rodzinnego domu dziecka, z zastrzeżeniem art. 54 ust. 3d i art. 60 ust. 5. O zawartej umowie starosta zawiadamia niezwłocznie sąd. Projektowana zmiana art. 35 ust. 2 dotyczy natomiast pierwszeństwa umieszczenia dziecka w rodzinie zastępczej spokrewnionej. Poselski projekt ustawy o zmianie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (druk sejmowy nr 1456) określa zatem zmianę w sposób wadliwy merytorycznie. Nie uwzględniono kwestii już obecnego istnienia przepisu w przytoczonym brzmieniu ani jego przeniesienia w ramach innego przepisu.

Podobnie proponuje się po art. 35 dodanie art. 35a. Należy zauważyć, że obecnie w ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej istnieje już art. 35a. Przepis ten reguluje kwestie dotyczące umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej w Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie orzeczenia sądu lub innego organu państwa obcego. Jako wadliwą merytorycznie należy zatem określić propozycję wprowadzenia już istniejącego przepisu, określonego jako art. 35a.

Deklarowaną przez wnioskodawców intencją propozycji legislacyjnej zawartej w poselskim projekcie ustawy o zmianie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (druk sejmowy nr 1456) jest ustanowienie prymatu pieczy rodzinnej spokrewnionej nad pozostałymi formami pieczy zastępczej.

Rodzinna piecza zastępcza pełniona przez rodzinę spokrewnioną, będącą częścią naturalnego, przyjaznego i znanego dziecku środowiska rodzinnego, co do zasady jest najwłaściwsza z punktu widzenia dobra dziecka, jego stanu fizycznego i psychicznego.

Zgodnie z art. 112 (5) § 1 ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. - Kodeks rodzinny i opiekuńczy, (Dz.U. z 2023 r. poz. 2809 z późn.zm.; dalej: Kodeks rodzinny i opiekuńczy) sąd może powierzyć sprawowanie pieczy zastępczej małżonkom albo osobie niepozostającej w związku małżeńskim, którzy są wstępnymi albo rodzeństwem dziecka. Sprawowanie pieczy

zastępczej sąd może także powierzyć małżonkom albo osobie niepozostającej w związku małżeńskim, którzy nie są wstępnymi albo rodzeństwem dziecka, jeżeli osoby te zostały wpisane do rejestru osób zakwalifikowanych do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej, prowadzenia rodzinnego domu dziecka albo pełnią już funkcję rodziny zastępczej zawodowej lub rodziny zastępczej niezawodowej oraz prowadzących rodzinny dom dziecka.

Zasadą pozostaje, że sąd w pierwszej kolejności powinien rozważyć umieszczenie dziecka w rodzinie zastępczej spokrewnionej. Zgodnie bowiem z art. 112 (5) § 1 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego sąd może powierzyć sprawowanie pieczy zastępczej małżonkom albo osobie niepozostającej w związku małżeńskim, którzy są wstępnymi albo rodzeństwem dziecka. Sprawowanie pieczy zastępczej sąd może także powierzyć małżonkom albo osobie niepozostającej w związku małżeńskim, którzy nie są wstępnymi albo rodzeństwem dziecka, jeżeli osoby te zostały wpisane do rejestru osób zakwalifikowanych do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej, prowadzenia rodzinnego domu dziecka albo pełnią już funkcję rodziny zastępczej zawodowej lub rodziny zastępczej niezawodowej oraz prowadzących rodzinny dom dziecka. Stąd wynika, że w pierwszej kolejności rozważa się powierzenie pieczy zastępczej wstępnym albo rodzeństwu dziecka, dopiero później poszukiwane są inne rozwiązania – rodzina zastępcza niezawodowa, zawodowa, rodzinny dom dziecka. Taka hierarchia i praktyka działania jest w Polsce stosowana od lat jako naturalne postępowanie w przypadku konieczności umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej, nie wymaga zatem nowej regulacji w postaci nowelizacji ustawy.

Należy jednak zastrzec, że ocena rodziny spokrewnionej przez uprawnione organy państwa, w tym przypadku władze powiatowe i sąd, dotycząca możliwości właściwego wypełniania obowiązków rodziców zastępczych, stanowi gwarancję zabezpieczenia dziecka w środowisku szanującym jego prawa oraz dającym mu szansę na prawidłowy rozwój. Podkreślenia wymaga, że dzieci trafiające do pieczy często pochodzą z rodzin i środowisk skrajnie niewydolnych wychowawczo, stąd obowiązek wnikliwej oceny bliskiej rodziny jest zatem niezbędny do zabezpieczenia zdrowia i bezpieczeństwa dzieci.

Autorzy wnioskowanych zmian proponują, aby art. 35 ust. 2 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (druk sejmowy nr 1456) otrzymał brzmienie:

„2. W przypadku konieczności umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej, dziecko umieszcza się w pierwszej kolejności w rodzinie zastępczej spokrewnionej – w szczególności u dziadków, pełnoletniego rodzeństwa lub innych krewnych w linii bocznej – chyba że istnieją wyraźne i uzasadnione przeciwwskazania potwierdzone przez sąd opiekuńczy lub opinię biegłego psychologa”.

Priorytet umieszczenia dziecka w rodzinie zastępczej spokrewnionej został wyrażony w Kodeksie rodzinnym i opiekuńczym w art. 112 (5) § 1 przywołanym powyżej. Zbędne jest zatem powtarzanie tej zasady w przepisach ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Postulowana zmiana stoi w sprzeczności z obecnymi regulacjami dotyczącymi rodzin zastępczych spokrewnionych, rozszerzając ich kategorię o krewnych z linii bocznej. Obecnie, zgodnie z art. 41 ust. 2 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej rodzinę zastępczą spokrewnioną tworzą wyłącznie małżonkowie lub osoba niepozostająca w związku małżeńskim, będący wstępnymi lub rodzeństwem dziecka.

Proponowana nowelizacja jest więc wadliwa pod względem prawnego-legislacyjnym. Poszerzenie grupy osób spokrewnionych wymaga znacznie obszerniejszych zmian legislacyjnych.

Rozszerzenie zakresu pojęcia – „spokrewniona rodzina zastępcza” o „innych krewnych w linii bocznej” wymagałoby zmiany art. 41 ust. 2 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Dodatkowo należałoby wskazać stopień pokrewieństwa w linii bocznej.

Należy również zauważyć, że skutkiem wprowadzenia takiego rozwiązania byłoby obniżenie świadczeń uzyskiwanych obecnie na dzieci, które zostały umieszczone w rodzinach zastępczych tworzonych przez krewnych z linii bocznej. Obecnie, z racji faktu, że w świetle ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej rodziny tego typu są rodzinami niezawodowymi, to otrzymują świadczenie na pokrycie kosztów utrzymania dziecka w kwocie 1517 zł miesięcznie. Jako rodziny spokrewnione uzyskałyby świadczenie obniżone (zgodnie z przepisem art. 80 ust.1 pkt 1 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej świadczenie na pokrycie kosztów utrzymania dziecka w rodzinie zastępczej spokrewnionej wynosi 1002 zł miesięcznie).

Proponowany w nowelizacji art. 35a w brzmieniu:

1. W przypadku istnienia osób spokrewnionych gotowych do sprawowania opieki nad dzieckiem, sąd opiekuńczy obowiązany jest:

1) niezwłocznie przeprowadzić ocenę ich zdolności opiekuńczych,

nie uwzględnia obecnie stosowanych procedur oceny kandydatów do sprawowania pieczy zastępczej. W obecnym stanie prawnym, sąd każdorazowo weryfikuje kwalifikacje i predyspozycje kandydata na rodzinę zastępczą, w szczególności pod kątem możliwości sprawowania prawidłowej opieki nad dzieckiem. Ocena taka dotyczy zarówno rodzin spokrewnionych jak i niespokrewnionych. Proponowany punkt nowelizacji nie jest więc zasadny.

Nietrafne jest użycie pojęcia „opieka”. Zarówno Kodeks rodzinny i opiekuńczy, jak i ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej posługują się pojęciem „piecza”. Instytucja opieki uregulowana jest w Kodeksie rodzinnym i opiekuńczym oraz dotyczy wskazanych w kodeksie sytuacji. Rodzina zastępcza, także spokrewniona sprawuje pieczę zastępczą.

Zgodnie z propozycją zawartą w art. 35a ust.1 pkt 2: sąd powinien (osobom spokrewnionym):

2) umożliwić im tymczasowe objęcie opieki do czasu zakończenia procedury związanej z ocenę ich zdolności opiekuńczych.

W obecnym stanie prawnym istnieją i stale są wykorzystywane w orzekaniu przez sądy rodzinne w sprawach dotyczących pieczy zastępczej, przepisy, które dają możliwość tymczasowego zabezpieczenia dziecka. Na podstawie art. 109 § 2 pkt 5 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego sąd opiekuńczy może w szczególności zarządzić umieszczenie małoletniego w rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka albo w instytucjonalnej pieczy zastępczej albo powierzyć tymczasowo pełnienie funkcji rodziny zastępczej małżonkom lub osobie, niespełniającym warunków dotyczących rodzin zastępczych, w zakresie niezbędnych szkoleń, określonych w przepisach o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej albo zarządzić umieszczenie małoletniego w zakładzie opiekuńczo-leczniczym, w zakładzie pielęgnacyjno-opiekuńczym lub w zakładzie rehabilitacji leczniczej.

Należy również podkreślić, że proponowana regulacja pozbawi sąd możliwości podjęcia decyzji zgodnej z dobrem dziecka, nakazując – bez względu na okoliczności – orzeczenie zabezpieczenia dziecka w rodzinie także wtedy, gdy istnieją wątpliwości co do możliwości właściwego zapewnienia opieki przez członka rodziny dziecka. Proponowane rozwiązanie w sposób ewidentny godzi w bezpieczeństwo dzieci, nakazując umieszczenie ich u członków rodziny, przed weryfikacją czy są to osoby dające rękojmię zapewnienia dziecku bezpiecznego środowiska.

W proponowanym w projekcie ustawy brzmieniu art.35a ust. 2 pkt 1 (druk sejmowy nr 1456) wskazano, że:

2. Odstąpienie od umieszczenia dziecka u osoby spokrewnionej możliwe jest wyłącznie po przedstawieniu:

1) pisemnego uzasadnienia,

Umieszczenie w pieczy zastępczej następuje co do zasady na podstawie orzeczenia sądu. Orzeczenie końcowe, zaś zapada po przeprowadzeniu postępowania dowodowego i kończy postępowanie w I instancji. Zgodnie z regułami procesowymi określonymi w ustawie z dnia 17 listopada 1964 r.- Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2024 r. poz.1568 z późn.zm.; dalej: Kodeks postępowania cywilnego) najpierw zapada orzeczenie, potem sporządzane jest do niego uzasadnienie. Prawo procesowe nie przewiduje wydania orzeczenia po przedstawieniu pisemnego uzasadnienia.

Jeżeli intencją projektodawcy jest wprowadzenie obligatoryjności sporządzania uzasadnienia do orzeczenia oddalającego wniosek o umieszczenie w spokrewnionej rodzinie zastępczej, to z projektu taka intencja nie wynika.

Wprowadzenie obowiązkowego uzasadniania orzeczeń sądów rejonowych nieuwzględniających wniosków o umieszczeniu w spokrewnionej rodzinie zastępczej spowoduje dodatkowe obciążenie i tak już przeciążonych wydziałów rodzinnych i nieletnich. Wdrożenie proponowanego przepisu wpłynie na wydłużenie czasu trwania postępowania,

a w konsekwencji będzie skutkować pogorszeniem się sytuacji dzieci w pieczy zastępczej i czekających na przysposobienie.

Ponadto w proponowanym w projekcie ustawy brzmieniu art.35a ust. 2 pkt 1 (druk sejmowy nr 1456) wskazano, że:

2. Odstąpienie od umieszczenia dziecka u osoby spokrewnionej możliwe jest wyłącznie po przedstawieniu:

2) dowodów na istnienie zagrożenia dla dobra dziecka lub braku zdolności wychowawczej osoby spokrewnionej.

Jest to rozwiązanie, które podobnie jak poprzednie (art. 35 a ust.2 pkt 1) nakłada dodatkowe obowiązki na sąd skutkujące opóźnieniami w orzecznictwie w sprawach rodzinnych. Należy również zauważyć, że zgodnie z art. 6 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. - Kodeks cywilny (Dz.U. z 2025 r. poz.1071z późn.zm.) ciężar udowodnienia faktu spoczywa na osobie, która z faktu tego wywodzi skutki prawne. Wobec tego to kandydaci do sprawowania funkcji rodziny zastępczej spokrewnionej powinni wykazywać możliwości zapewnienia dziecku odpowiedniej opieki i wychowania. Ponadto konieczność dokonywania oceny krewnych dziecka poprzez prowadzenie śledztwa i gromadzenie dowodów na istnienie zagrożenia dla jego dobra lub braku zdolności wychowawczej członków rodziny nie powinno być rolą sądu. Autorzy nowelizacji nie przedstawiają narzędzi, które umożliwiłyby sądom ewentualne uzyskiwanie takich dowodów.

Należy zwrócić uwagę na fakt, że kwestie procedury sądowej opisane powyżej w pkt 1) i 2) powinny zostać uregulowane w Kodeksie postępowania cywilnego, nie w ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Propozycja zawarta w art. 35a ust. 3 ustawy (druk sejmowy nr 1456):

Osoby spokrewnione, którzy tymczasowo sprawują opiekę nad dzieckiem, mają prawo do wsparcia finansowego i psychologicznego na takich samych zasadach, jak rodziny zastępcze.

sformułowana jest w sposób zbyt ogólny, wadliwy legislacyjnie. Nie odnosi się do przepisów ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, nie wskazuje również odniesienia do konkretnego typu rodziny zastępczej. W ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej poszczególne przyznawane wsparcie, pomoc, świadczenia uzależnione są od typu rodziny zastępczej sprawującej opiekę nad dzieckiem.

Należy również zauważyć, że zgodnie z art. 90 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej w przypadku osób lub małżonków, niespełniających warunków dotyczących rodzin zastępczych w zakresie niezbędnych szkoleń, którym sąd powierzył tymczasowo pełnienie funkcji rodziny zastępczej na podstawie art. 109 § 2 pkt 5 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, przepisy art. 80-82 i 86- 87 stosuje się odpowiednio.

Reasumując – przedstawione w druku 1456 rozwiązania:

- nie realizują intencji wskazanej przez wnioskodawców – są wtórne w stosunku do już obowiązujących przepisów ustaw, które jednoznacznie określiły pierwszeństwo poszukiwania dla dziecka umieszczonego w pieczy zastępczej rodziny zastępczej spokrewnionej tj. art. 112 (5) § 1 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego;
- są niespójne od strony legislacyjnej i ich wprowadzenie wymagałoby dopracowania i rozszerzenia, tak by były spójne z obecnie obowiązującymi przepisami ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej;
- ich wprowadzenie skutkowałoby utrudnieniem i obciążeniem pracy wydziałów rodziny i nieletnich w sądach, a co za tym idzie wydłużeniem czasu trwania postępowania, co wpłynęłoby negatywnie na sytuację dzieci kierowanych do pieczy zastępczej, a w dalszej perspektywie do adopcji.

Przedłożony projekt ustawy o zmianie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej został oceniony negatywnie. Proponowane rozwiązania, oparte na niewystarczającym rozeznaniu autorów projektu w obszarze obowiązującego prawa - regulacji dotyczących rodzinnej pieczy zastępczej, częściowo wadliwe prawnie, miałyby negatywny wpływ na sytuację dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej.